అథ వివాహః.

శుభేహని మఙ్గళస్నానం కృత్వాచమ్య । పూర్వోక్త ... ...
శుభతిథౌ, మమ సకలసంపత్సమృద్ధ్యర్థం మేతన్మదీయోద్వాహవిధౌ
నిర్గతపరిత్యాహేన, మధుపర్కయోగ్యతా సిద్ధిద్వారా పాణిగ్రహణా
ఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదఙ్గత్వేన తదాదౌశుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థగ్ం
శాన్త్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహ స్వస్తిపుణ్యాహవాచ
నంకరిష్యే । ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం శ్రీ మహాగణాధిపతి
పూజాంకరిష్యే ॥ గణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్ ॥
అనుహవమితి శాకునాది మన్త్రాన్వాచయ న్వివాహాగార మేత్య ॥
అనుహవం పరిహవం పరీవాదం పరిక్షపమ్ । దుస్స్వప్నందురుదితం తద్ద్వి
షద్భ్యో దిశామ్యహమ్ । అనుహూతం పరిహూతగ్ం శకునేర్యదశాకు
నమ్ । మృగస్య సృతమక్ష్ణయా తద్ద్విషద్భ్యో దిశామ్యహమ్ । అరాత్తే
అగ్నిరస్త్వారా త్పరశురస్తు తే । నివాతే త్వాభివర్షతు స్వస్తితేస్తువన
స్పతే స్వస్తిమేస్తువనస్పతే । నమశ్శకృత్సదే రుద్రాయనమో రుద్రా
య శకృత్సదే । గోష్ఠమసి నమస్తే అస్తు మామాహిగ్ంసీస్సిగసినసి వజ్రో
నమస్తే అస్తు మామాహిగ్ంసీః ॥ ఉద్గాతేవ శకునేసామగాయసి బ్రహ్మ
పుత్ర ఇవ సవనేషుశగ్ంససి । స్వస్తినశ్శకునేఅస్తు ప్రతినస్సుమనాభవ ॥

ఇతి వివాహాగారమేత్య । పాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య ॥ ప్రాణానాయమ్య ॥ పూర్వోక్త...... శుభతిథౌ, మమ ఆచన్ద్రార్క మనేకవైశేషిక సుఖానుభవ సకలసౌభాగ్య పరంపరాభివృద్ధిద్వారా ధర్మప్రజా సంపత్త్యర్థగ్గ్ స్త్రియముద్వహే ॥ పాణిగ్రహణాఙ్గత్వేన ఆదౌరక్షణార్థం రక్షాబన్ధనం కరిష్యే । తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే ॥ రక్షాబన్ధన దేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాంకుర్యాత్ ॥ — విశ్వేత్రాతఇతి, విధివద్రక్షా బన్ధనం కుర్యాత్ ॥ — — విశ్వేత్రాతే సవనేషు ప్రవాచ్యాయాచ కర్ణమఘవన్నిష్ప్రసున్వతే । పారావతం యత్పురుసం భృతంవస్వపావృణో శ్శరభాయ ఋషిబన్ధవే । రక్షాబన్ధన ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు .... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ ద్వితీయ యజ్ఞోపవీతంచ సన్ధార్య ॥ పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, మమ శ్రౌత

శ్లో॥ అభ్యఙ్గే సూతకేచైవ వివాహే పుత్రజన్మని । మాఙ్గల్యేషుచ సర్వేషు నధార్యం గోపిచందనమ్ ॥ ప్రారమ్భే వరణంయజ్ఞే సంకల్పే వ్రతసత్రయోః । నాందీముఖం వివాహాదౌ శ్రాద్ధే పాకపరిక్రియేతి ॥ అష్టవిధో వివాహః ॥ శ్లో ॥ బ్రాహ్మో దైవ స్తథావార్షః ప్రాజాపత్య స్తథాసురః । గాంధర్వో రాక్షసశ్చైవ పైశాచశ్చాష్టమ స్స్మృతః ॥ ఆచ్ఛాద్యచ కులీనాయ శ్రుతశీలవతే స్వయమ్ । ఆహూయ దానం కన్యాయా బ్రాహ్మోద్వాహః ప్రకీర్తితః ॥ ఇత్యాది నిర్ణయసిన్ధౌ జ్ఞేయః ॥ — అనన్య పూర్వికాం కాన్తా మసపిండాం యవీయసీమ్ । అరోగిణీ భ్రాతృమతీ మసమానార్ష గోత్రజామ్ ॥ పంచమా త్సప్తమాదూర్ధ్వం మాతృతః పితృత స్తథా ॥ ఇతి, యాజ్ఞ్యవల్క్యాదిభి రుక్తలక్ష

స్మార్త నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠానాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం, వివాహాఙ్గభూత పరమపవిత్ర ద్వితీయ యజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే। తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాంకరిష్యే । యజ్ఞోపవీత దేవతాభ్యోనమః, ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాఙ్కుర్యాత్ ॥ ధ్రువాద్యౌరిత్యాదినా యజ్ఞోపవీతం బ్రాహ్మణైస్సంస్పృశయేత్ ॥ ప్రణవాద్యా ధృత్వా!......ఆయుష్యం బ్రహ్మణస్పతిః ॥ ఆచమ్య, యజ్ఞోపవీతం...తేజః ॥ పునరాచమ్య ॥ యజ్ఞోపవీతధారణ ముహూర్త ...... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ (చతురో వరాన్ బ్రాహ్మణాంచ్ఛ్రుతశీల విత్తసమ్పన్నాంస్సుహృదస్సమవేతాన్ కార్యకుశలాన్ స్వయం ప్రహిణుయాత్ ॥) కన్యావరణార్థం చతురో వరాన్ప్రేషయిష్యే ॥ మనర్థాం కన్యాంవృణీధ్వమ్ । వృణీమహే ॥ వరస్తాన్ ప్రసుగ్మన్తేతి ద్వాభ్యామభిమన్త్రయే ॥ —

ణాయాః కన్యాయాః పాణిం జగృహుః ॥ — శ్రుత్వా కన్యాప్రదాతారం పితరస్సపితామహాః । విముక్తా సర్వపాపేభ్యో బ్రహ్మలోకం వ్రజన్తి తే ॥ — విష్ణుం జామాతరం మత్వా తస్యకోపం నకారయేత్ । అప్రజాయాన్తు కన్యాయాం నాశ్నీయా త్తస్యవై గృహే ॥ కించ ॥ శ్లో ॥ అప్రజాయాన్తు కన్యాయాం నభుఞ్జీత కదాచన । దౌహిత్రస్య ముఖందృష్ట్వా కిమర్థ మనుశోచతి ॥ — వివాహకాలే యాత్రాయాం పథిచోర్యసమాకులే । అసహాయో భవేద్విప్ర స్తదాకార్యం ద్విజన్మభిః । ఏకయానసమారోహ ఏకపాత్రేచ భోజనమ్ ॥ వివాహే పథియాత్రాయాం కృత్వావిప్రో నదోషభాక్ । అన్యథా దోషమాప్నోతి పశ్చా చ్చాన్ద్రాయణం చరేత్ ॥ —

ప్రసుగ్మన్తా ధియ సానస్య సక్షణి వరేభిర్వరాగ్ం అభిషుప్రసీదత ।
అస్మాకమిన్ద్ర ఉభయంజుజోషతి యత్సోమ్యస్యాన్ధసో బుబోధతి । అనృ
క్షరా ఋజవస్సన్తుపన్థా యేభిస్సఖాయో యన్తినో వరేయమ్ । సమర్య
మా సంభగోనోనినీయా త్సం జాస్పత్యగ్ం సుయమమస్తుదేవాః ॥ తే
కన్యాదాతారంగత్వా, (కౌండిన్యసగోత్రోద్భవాయ, నారాయణశర్మణే
వరాయ, భారద్వాజసగోత్రోద్భవాం, లక్ష్మీనామ్నీం, భవదీయాం
కన్యాం, ప్రజాసహత్వ, కర్మభ్యో వృణీమహే ఇతి బ్రూయుః ॥ —)
చతుస్సాగర పర్యన్తమ్, గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభంభవతు । వాసిష్ఠ, మై
త్రావరుణ, కౌండిన్య, త్రయార్షేయ, ప్రవరాన్విత, కౌండిన్యస గోత్రో
ద్భవస్య, కేశవ శర్మణో నప్త్రే ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ... ...
కౌండిన్యసగోత్రోద్భవస్య మాధవ శర్మణః పౌత్రాయ ॥ చతుస్సాగర ...
కౌండిన్యస గోత్రోద్భవస్య గోవిన్దశర్మణః పుత్రాయ ॥ – చతుస్సా
గర ...... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవాయ నారాయణశర్మణేవరాయ ॥
చతుస్సాగరపర్యన్తమ్ - గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభం భవతు, ఆఙ్గీరస, బార్
హస్పత్య - భారద్వాజ, త్రయార్షేయ, ప్రవరాన్విత - భారద్వాజస
గోత్రోద్భవస్య, రత్నాకర శర్మణో నప్త్రీమ్ । – చతుస్సాగర ......
భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య-సాగరశర్మణః పౌత్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర ...
భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య - సిన్ధుశర్మణః పుత్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర...
భారద్వాజస గోత్రోద్భవాం, లక్ష్మీనామ్నీం భవదీయాం కన్యాం -
ప్రజాసహత్వకర్మభ్యో వృణీమహే ॥ దాతా, తస్మైదాస్యామీతిబ్రూ
యాత్ । తస్మైదాస్యామి, పూజాగారే దాతాసంకల్ప్య। పూర్వోక్త...

శుభతిథౌ, మమకుమార్యాః ఆయుష్యాభివృద్ధిద్వారా సమస్తమఙ్గళావాప్త్యర్థం, గౌరీకంకణదేవతాముద్దిశ్య, గౌరీకంకణదేవతాప్రీత్యర్థం, గౌరీకంకణపూజాంకరిష్యే ॥ గౌరీకంకణదేవతాభ్యోనమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజాంకుర్యాత్ ॥ శుభికేశిర ఇతి ప్రజః కన్యకాశిరస్యాబధ్నీత । శుభికేశిర ఆరోహ 4.3.9 ... సహవర్చసా ॥ తతో బృహత్సామేతి మన్త్రేణ కన్యకావామహస్తే కంకణం బధ్నీయాత్ ॥ బృహత్సామక్షత్రభృద్వృద్ధవృష్ణియం త్రిష్టుభౌజశ్శుభితముగ్రవీరమ్ । ఇన్ద్రస్తోమేన పఞ్చదశేన మధ్యమిదంవాతేన సగరేణరక్ష ॥ రక్షాబన్ధన ముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తు .... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ —— మదర్థం తమేవ వరంవృణీధ్వ మితి వధూర్వదేత్ ॥ యూయంమదర్థం తమేవ వరం వృణీధ్వమ్ ॥ వృణీమహే ॥ బ్రాహ్మణాః, కృతార్థావయ మితి వరమావేదయేయుః । కృతార్థావయమ్ ॥ ఆగతాయ వరాయ మధుపర్కంకుర్వీత ॥ దాతాసంకల్ప్య ॥ పూర్వోక్త ......శుభతిథౌ, మదీయంగృహం ప్రత్యాగతమిమం విష్ణురూపిణంవరం వేదోక్తవిధినా మధుపర్కేణ సువర్ణేన పూజయిష్యే ॥ * ఉదగగ్రంకూర్చం నిదధాతి । తస్మిన్నాసీనో రాష్ట్రభృదసీతి యజుషోపవిశతి । రాష్ట్రభృదస్యాచార్యా

* శ్లో॥ వరస్యయా భవచ్ఛాఖా తచ్ఛాఖా గృహ్యచోదితః । మధుపర్కః ప్రదాతవ్యో హ్యన్యశాఖేపి దాతరి ॥ ద్విరాచమ్య సమాసీనః కర్తా ప్రత్యఙ్ముఖోవరమ్ । ప్రాఙ్ముఖస్తం సమాసీనం మధుపర్కేణ పూజయేత్ ॥ శ్లో॥ కన్యాంవరయ మాణానా మేషధర్మో విధీయతే: ప్రత్యఙ్ముఖా వరయన్తి ప్రతిగృహ్ణన్తి ప్రాఙ్ముఖాః ॥ శ్లో॥ తిష్ఠేన్పూర్వముఖో

సన్దీమా త్వద్యోషమ్ । రాష్ట్రభృదసి సమ్రాడా సన్దీమా త్వద్యోషమ్ ।
ఇతి రాజన్యః । రాష్ట్రభృదస్యధిపత్న్యా సన్దీమా త్వద్యోషమ్ । ఇతి వైశ్యః ।
జలపాత్రమాదాయ, ఆపః పాద్యా ఇతి, దాతా ప్రాహ । ఆపః పాద్యాః ॥
ఆపః పాదావనేజనీరితి వరస్తా అపోఽభిమన్త్ర్య ॥ ఆపః పాదావనేజనీ
ర్ద్విషన్తం నాశయన్తు మే । అస్మిన్కులే బ్రహ్మవర్చస్యసాని ॥ దక్షి
ణపాదం పూర్వం బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛేత్సవ్యగ్ం శూద్రాయేతి,
పూర్వం దక్షిణపాదం ప్రక్షాళ్య । తతో వామపాదం ప్రక్షాళయేత్ ॥
శ్రీలక్ష్మీనారాయణ స్వరూపవర, ఇదన్తే పాద్య మిదన్తే పాద్య మిదన్తే
పాద్యమ్ ॥ సుపాద్యమ్ ॥ ప్రక్షాళయితారం దక్షిణబాహు ముపస్పృశ్య ॥
నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ । జగద్ధితాయ
కృష్ణాయ గోవిన్దాయ నమోనమః ॥ నమోస్త్వనన్తాయ సహస్రమూర్త
యే సహస్రపాదాక్షి శిరోరుబాహవే । సహస్రనామ్నే పురుషాయ
శాశ్వతే సహస్రకోటీ యుగధారిణేనమః ॥ ఇతి, పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచ
మ్య । వర్చో మయి మహ ఇతి యజుషాత్మానం ప్రత్యభిమృశేత్ ॥ మయి
మహో మయి యశో మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ ॥ అప ఉపస్పృశ్య ।

దాతా వరః ప్రత్యఙ్ముఖో భవేత్ । మధుపర్కార్చితా యైనాం తస్మై
దద్యాత్సదక్షిణామ్ ॥ భుక్త్వా సముద్వహేత్కన్యాం సావిత్రీగ్రహణం తథా ।
ఉపోషితస్సుతాం దద్యాదర్చితాయ ద్విజాయతు ॥ భుక్తేతి, మధుపర్కా
ఙ్గైక భోజనపరమ్ ॥ శ్లో ॥ ఇక్షురాపః ఫలం మూలం తామ్బూలం పయ ఔష
ధమ్ । భక్షయిత్వాపి కుర్వీత స్నానదానాదికాః క్రియాః ॥

† దాతా, ఉపర్యధస్థితాభ్యాం కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్య, మృణ్మయే నార్హణీయా ఆప ఇత్యుక్త్వా । అర్హణీయా ఆపః । ఆమాగన్నితి వరః కలశోదక మభిమన్త్రయ । ఆమాగన్ యశసా వర్చసా సగ్ంసృజ పయసా తేజసా చ । తం మా ప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామ్ ॥ దాతా, వరస్యాంజలౌ, అపామేకదేశ మానీయమానే వరో విరాజో దోహోఽసీతి యజుర్జపేత్ ॥ విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహమశీయ మమ పద్యాయ విరాజ ॥ వరః, అపః అపాస్య ॥ దాతా, తచ్ఛేషం పురస్తాన్నినీయమానం వర స్సముద్రం వ ఇత్యనుమన్త్రయ ॥ సముద్రం వః ప్రహిణోమి స్వాం యోని మపిగచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజయా భూయాసం మాపరాసేచి మత్పయః ॥ అథ, వాసోగవాదికం యథాశక్తి దత్వా, వరమలఙ్కృత్య ॥ యువా వస్త్రాణి పీవసా వసాథే యువో రచ్ఛిద్రా మన్తవో హ సర్గాః । అవాతిరత మనృతాని విశ్వ ఋతేన మిత్రా వరుణా సచేథే ॥ ఇతి, వస్త్రద్వయం దద్యాత్ ॥ హిరణ్యరూప స్సహిరణ్య సందృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః । హిరణ్యయాత్పరి యోనే ర్నిషద్యా హిరణ్యదా దద త్యన్నమస్మై ॥ ఇతి, సువర్ణాభరణై రలఙ్కృత్య ॥ * దధిమధు

---

† అపఉపస్పృశేత్ - ఇంద్రియ స్పర్శనానన్తరం హస్తౌ ప్రక్షాళయేత్ ॥

* సూ॥ త్రివృతమేకే ఘృతం చ । పాంక్తమేకే ధానాస్సక్తూంశ్చ ।

సగ్ంసృష్టంకాగ్ంసేన వర్షీయసాపిధాయ ఉపర్యధస్థితాభ్యాం కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్య, మధుపర్క ఇతి దాతా ఉచ్చైస్త్రిరుక్త్వా । మధుపర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః ॥ త్రైవిద్యా విద్యాయా ఆమాగన్నితి ద్వాభ్యాం వరో మధుపర్క మభిమన్త్ర్య ॥ త్రైవిద్యైవిద్యాయై యశోసి యశసో యశోసి బ్రహ్మణో దీప్తిరసి । తంమాప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామ్ ॥ ఆమాగన్ యశసావర్చసా సగ్ంసృజ పయసా తేజసా చ । తంమాప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామ్ ॥ అమృతోప స్తరణమసీ త్యపః పీత్వా॥ అమృతోప స్తరణమసి ॥ ద్విరాచమ్య * యన్మధున ఇతి మధుపర్కగ్ం సర్వాంగుళీభి స్సముద్ధృత్య, సకృత్ప్రాశ్య । యన్మధునో మధవ్యం పరమ మన్నాద్యం వీర్యమ్ ! తేనాహం మధునో మధవ్యేన పరమేణాన్నాద్యేన వీర్యేణ పరమోన్నాదో మధవ్యోసాని ॥ ఇతి, సకృన్మన్త్రేణ, పునస్తూష్ణీం ద్విః ప్రాశ్య ॥ అమృ

ధానాః, భృష్టయవాః । సక్తుప్రసిద్ధః, పంచానాం సముదాయః, పాఙ్క్త మిత్యుచ్యతే।

* అత్రోపస్తరణప్రభృత్యపిధానాంతస్య,ఏకకర్మత్వాన్మధ్యే శౌచాచమనం । అపిధానానన్తర మాచమనముక్తమ్ ॥ అత్రి, ఉభయత్ర ప్రాశనానన్తర మాచామేత్ ఇతి బోధాయనః ॥ శ్లో॥ మధుపర్కే చ సోమే

తాపి ధానమసీ త్యపః పీత్వా । అమృతాపిధానమసి ॥ తతో ద్విరా
చమ్య ॥ దాతా గౌరిత్యుక్త్వా వరాయ గాం ప్రదర్శ్య ॥ గౌః ॥ వరో
గౌరసీతి యజుషాగామభిమన్త్ర్య * గౌరస్యపహత పాప్మాప పాప్మా
నంజహి నారాయణ శర్మణో మమచ, సిన్ధు శర్మణో ముష్యచ, అగ్నిః ప్రా
శ్నాతు ప్రథమస్సహివేద యథాహవిః । అనష్టమస్మాకం కృణ్వన్ బ్రా
హ్మణో బ్రాహ్మణేభ్యః ॥ ఇతి, వరః పఠిత్వా ॥ వరో యజ్ఞో వర్ధతా మి
త్యుపాగ్ంశూక్త్వా ॥ యజ్ఞో వర్ధతాం యజ్ఞస్య వృద్ధి మనువర్ధాపచితి

చాప్యప్సు ప్రాణాహుతీషుచ । నోచ్ఛిష్టస్య భవేద్దోష స్త్వతేస్తు వచనం
యథా ॥ అప్సు - అమృతోపస్తరణ మసీత్యాదిషు - ప్రాణాహుతిషు,
మంత్రోచ్చారణే దోషోనాస్తి - ఉచ్ఛిష్టత్వాభావాత్ । తతోమధు
పర్కాదిషు శుద్ధ్యర్థమాచమనం న కార్య మితి స్మృతి చంద్రికాయా
ముక్తమ్ ॥ పరాశరః । శ్లో॥ తాంబూలభక్షణేచైవ భుక్తిస్నేహానులేపనే ।
మధుపర్కేతిలేసోమే నోచ్ఛిష్టం మనురబ్రవీత్ ॥ ఇతి అతోవిధిప్రతిషే
ధాద్వికల్పః ॥ శ్లో॥ స్నాత్వా పీత్వా క్షుతేసుప్తే భుక్త్వారథ్యోపసర్పణే ।
ఆచాన్తః పునరాచామేద్వాసో విపరిధాయచ ॥ శ్లో॥ క్షుత్వా సుప్త్వాచ
భుక్త్వాచష్ఠీవిత్వోక్త్వానృతంవచః । పీత్వాపాధ్యేష్యమాణంచ ద్వ్యా
చామేత్ప్రయతోపివా ॥ ఇతి - శ్యావాన్తపర్యన్తా వోష్ఠావుపస్పృశ్యా
చామేత్ - అతోద్విరిత్యనువర్తతే ॥ అస్యార్థః ॥ అలోమకప్రదేశశ్యావః ।
తత్పర్యన్తావోష్ఠా వుపస్పృశ్యాచామేద్యది - తద్ద్విరాచమనమిత్యర్థః ॥

* మమచా ముష్యచేతి వరదాత్రు నామ్నో ష్షష్ఠ్యన్తయోర్నిర్దేశః ॥

రస్యపచితింమా కుర్వపచితోఽహం మనుష్యేషు భూయాసమ్। గౌర్ధే
నుర్భవ్యా మాతారుద్రాణాం దుహితావసూనాగ్ం స్వసాదిత్యానా మ
మృతస్యనాభిః । ప్రణువోచంచి కితుషే జనాయమాగా మనాగా మది
తింవధిష్ట । పిబతూదకం తృణాన్యత్తు ॥ ఓముత్సృజతే త్యుచ్చైరుక్త్వా
గాం వరోవిసృజేత్ ॥ ఓముత్సృజత ॥ నాలభేత ॥ దాతా, సిద్ధమన్నం
పాత్రాన్తరే ణాదాయ। స్వయంతిష్ఠత భూతమిత్యుక్త్వా, వరాయదర్శ
యేత్ ॥ భూతమ్ ॥ వరో సావిరాడిత్యేతై రుపాగ్ శ్వన్నమభిమన్త్ర్య ॥
సావిరాట్ । తన్మాక్షాయి తస్యతేశీయ తన్మ ఊర్జన్నాః ॥ ఓంకల్పయతే
త్యుచ్చై రవరః ప్రబ్రూయాత్ ॥ ఓంకల్పయత ॥ ప్రాఙ్ముఖాః ప్రచ్ఛ
న్తి । ప్రత్యఙ్ముఖాః ప్రతిగృహ్ణాతే ॥ తతో వరం దాతృ సమీపం
నీత్వా ॥ అవరణ వస్త్రమాచ్ఛాద్య ॥ — కన్యకా పితా పితామహో
భ్రాతా స్వకుల్యోవా జనని, వేణువేత్రాది పాత్రస్థిత తండులేషు ఉప
విష్ట కన్యకయాసహ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య । ప్రాణానాయమ్య.॥ పూర్వో
క్తైవఙ్గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ, అస్మాకం సహకుటుంబానాం
క్షేమస్థైర్య విజయాయు రారోగ్యైశ్వర్యాభి వృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థ
కామమోక్ష చతుర్విధ ఫలపురుషార్థ సిద్ధ్యర్థం, మమ సమస్త పి
తౄణాం నిరతిశయానన్ద బ్రహ్మలోకా వాప్త్యాది కన్యాదానకల్పోక్త
ఫలావాప్తిద్వారా, శ్రీలక్ష్మీనారాయణ ప్రీతయే, బ్రాహ్మ వివాహవిధి
నా, సాలఙ్కృత కన్యాదానకాలే, మహాసఙ్కల్ప మహంకరిష్యే ॥ అథా
నన్తవీర్యస్య శ్రీమదాది నారాయణస్య చిన్త్యా పరిమిత శక్త్యాభిర్య

మాణస్య.........షోడశ మహాదానాన్సర్వర్త్రి సాలఙ్కృత కన్యాదానం సహిరణ్యోదక ధారాపూర్వక మహంకరిష్యే ॥ శ్లో॥ కన్యాం కనక సంపన్నాం కనకా భరణైర్యుతామ్ । దాస్యామి విష్ణవేతుభ్యం బ్రహ్మలోక జిగీషయా ॥ కన్యే మమాగ్రతో భూయాః కన్యే మే దేహి పార్శ్వయోః । కన్యే మే పృష్ఠతో భూయా స్త్వద్దానాన్మోక్షమాప్నుయామ్ ॥ కన్యాం సాలఙ్కృతాం సాధ్వీం సుశీలాయ సుధీమతే । ప్రియతోహం ప్రయచ్ఛామి ధర్మకామార్థసిద్ధయే ॥ విశ్వంభరా సర్వభూతా స్సాక్షిణ్య స్సర్వదేవతాః । ఇమాం కన్యాం ప్రదాస్యామి పితౄణాం తారణాయవై ॥ శ్రీరూపిణీ మయాకన్యా తుభ్యం శ్రీధరరూపిణే । ఇత్యుక్త్వోదక పూర్వాన్తాం దద్యా త్తస్మై త్రివాచకమ్ ॥ (కుశకుసుమ సహిరణ్యోదకాక్షతాన్ హస్తే కన్యాంగృహీత్వా । తుభ్యం ప్రజాసహత్వ కర్మభ్యః ప్రతిపాదయామీతి కన్యా దక్షిణహస్తం హిరణ్యోదక ధారాపూర్వకం వరస్య దక్షిణేహస్తే దద్యాత్) ॥ వరఉత్తిష్ఠేత్ - † చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ .... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవస్య కేశవ శర్మణో నప్త్రే ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ .... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవస్య మాధవశర్మణః పౌత్రాయ । చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ... ... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవస్య గోవిన్ద శర్మణః పుత్రాయ । చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ .... కౌండిన్యస గోత్రోద్భవాయ నారాయణ శర్మణే

---

† శ్లో॥ వరగోత్రం సముచ్చార్య ప్రపితామహ పూర్వకం । కన్యాగోత్రం తతశ్చైవ కన్యా భూమిశ్చ దీయతఇతి ॥

శ్లో॥ గోదాసీ కన్యకాశ్చైవ తిష్ఠన్నేవ ప్రతిగ్రహే । వాలం కేశం తథాహస్తం న్యస్యహస్తే జలాంక్షిపేత్ ॥

వరాయ ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ... ... భారద్వాజస గోత్రో
ద్భవస్య రత్నాకర శర్మణో నప్త్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ... ...
భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య సాగర శర్మణః పౌత్రీమ్ ॥ చతుస్సాగర
పర్యన్తమ్ ... భారద్వాజస గోత్రోద్భవస్య సిన్ధుశర్మణః పుత్రీమ్ ॥
చతుస్సాగర పర్యన్తమ్ ...... భారద్వాజస గోత్రోద్భవాం లక్ష్మీ
నామ్నీం కన్యాం, తుభ్యం ప్రజాసహత్వ కర్మభ్యః ప్రతిపాదయామి ॥
ప్రజాపతిః ప్రియతాం, భవాన్ కన్యాం ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ స్వస్తీతి ప్రతి
వచనమ్ ॥ ఓగ్ం స్వస్తి। దేవస్య త్వేతి, కన్యాం వరః ప్రతి గృహ్ణీయాత్ ॥
దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే। అశ్వినో ర్బాహుభ్యామ్। పూష్ణో హస్తా
భ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి। రాజా త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే ప్రజాపతయే
కన్యామ్। తేనామృతత్వమశ్యామ్। వయో దాత్రే। మయో మహ్య
మస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే। క ఇదం కస్మా అదాత్ ॥ కామః కామాయ।
కామో దాతా। కామః ప్రతిగ్రహీతా। కామగ్ం సముద్ర
మావిశ। కామేన త్వా ప్రతిగృహ్ణామి। కామైతత్తే। ఏషా తే కామ దక్షి
ణా। ఉత్తానస్త్వాఙ్గీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ ధర్మప్రజా సిద్ధ్యర్థం ప్రతి
గృహ్ణామి ॥ ఏవం త్రిః ॥ ఏతత్కన్యాదాన సాద్గుణ్యార్థం సదక్షిణతా
మ్బూలం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదే న మమ ॥ దాతా ॥ శ్లో॥ కన్యే మమా
గ్రతో భూయాః కన్యే మే దేవి పార్శ్వయోః। కన్యే మే పృష్ఠతో భూ
యా స్త్వద్దానా న్మోక్ష మాప్నుయామ్ ॥ మమవంశకులే జాతా పాలితా

వత్సరాష్టకమ్ । తుభ్యం విప్రమయాదత్తా పుత్రపౌత్రప్రవర్ధినీ ॥ ధర్మార్థ కామేషు త్వయైషా నాతి చరితవ్యా ॥ నాతిచరామి ॥ ఇతి, వరః ప్రతిశ్రుత్య, ఏవంత్రిః ॥ తతో, వర స్థండిలే విధివదగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ... ... శుభతిథౌ, మమ శ్రౌతస్మార్త నిత్య నైమిత్తిక కామ్యకర్మా నుష్ఠానాధికార యోగ్యతా ఫలసిద్ధిద్వారా సమస్త మఙ్గళావాప్త్యర్థం గృహ్యాగ్ని ప్రతిష్ఠాపన ఙ్కరిష్యే ॥ స్థండిలోల్లేఖనాది అలఙ్కరణాన్తం కృత్వా । యథాస్థాన ముపవిశ్య ॥ మఙ్గళాష్టక చూర్ణికానుక్త్వా ॥ * తతో గుడజీరకాభ్యాం ధ్రువస్త ఇతిమన్త్రేణ, వధూవరౌ పరస్పరం శిరసినిక్షిపేత్ ॥ ధ్రువన్తే రాజా వరుణో ధ్రువన్దేవో బృహస్పతిః ॥ ధ్రువన్త ఇన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రం ధారయతాం ధ్రువమ్ ॥ ధ్రువేణ హవిషా । తస్మై దేవా అధిబ్రువన్ । అయఞ్చ బ్రహ్మణస్పతిః ॥ అయం ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు । అస్మిన్ ముహూర్తకాలే సూర్యాదీనాం నవానాం గ్రహాణా మానుకూల్య ఫలసిద్ధిరస్తు ॥ తతస్సుముహూర్తే, ఆవరణ వస్త్రం కించిదపాస్య । వరః కన్యాం దృష్ట్వా చక్షుషీ ఉపసంహృత్య, అభ్రాతృఘ్నీమితి జపతి । అభ్రాతృఘ్నీం వరుణాపతిఘ్నీం బృహస్పతే । ఇన్ద్రాపుత్రఘ్నీం లక్ష్మ్యన్తా మస్యై సవితస్సువ ॥ అఘోర చక్షురితి పునస్సమీక్షేత । అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి

---

* శ్లో॥ కళ్యాణాష్టక చూర్ణికాది పఠనం తస్మిన్ ముహూర్తేతథా ।
అన్యోన్యం గుడజీరకంచ శిరసోః ప్రక్షేపణం దంపతీ ॥

శివా పతిభ్యస్సుమనా స్సువర్చాః । జీవసూ ర్దేవకామా స్స్యోనా శన్నో భవద్విపదే శంచతుష్పదే ॥ ఆవరణవస్త్ర ముత్తరతో పాస్య ॥ అత్ర వరవధ్వౌ సఙ్కల్పయతః ॥ ఆచమ్య, పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, ఆవాభ్యాం కర్మాణి కర్తవ్యాని ప్రజాశ్చోత్పాదయితవ్యాః ॥ అఙ్గుష్ఠేనోపమధ్యమయా చాఙ్గుళ్యా దర్భగ్ం సంగృహ్యేద మహమితి, యజుషా తస్యా భ్రువో రన్తరం దర్భేణ సంమృజ్య ॥ ఇదమహం యాత్వయి పతిఘ్న్యలక్ష్మిస్తాన్నిర్దిశామి ॥ దర్భం ప్రతీచీనం నిరస్య । అప ఉపస్పృశ్య ॥ జీవాగ్ం రుదన్తీతి నిమిత్తే జపేత్ ॥ జీవాగ్ం రుదన్తి విమయన్తే అధ్వరే దీర్ఘామను ప్రసితిం దీధియుర్నరః । వామం పితృభ్యోయ ఇదగ్ం సమేరిరే మయః పతిభ్యో జనయః పరిష్వజే ॥ యుగ్మాన్విప్రాన్ వ్యుష్టత్రాకరమితి స్నానీయాద్భ్యః ప్రేషయేత్ ॥ వ్యుష్టత్రిరాత్ర ముదచన్త్వాప ఆస్మై బ్రాహ్మణా స్స్నపనగ్ం హరన్తు । అవీరఘ్నీ రుదచన్త్వాపః ॥ † ఆర్యమ్ణ ఇతి యజుషా తస్యాశ్శిరసి దర్భేణ్వం నిధాయ ॥ అర్యమ్ణో అగ్నిం పరియన్తు క్షిప్రం ప్రతీక్షన్తాగ్ం శ్వశ్ర్వో దేవరాశ్చ ॥ * ఖేనస ఇతి తస్మి

---

† శ్లో॥ వలయం పంచభిర్దర్భై స్త్రింశతా వేష్టనం తథా । అంతర్ద శాంగుళం ప్రోక్తం దర్భేణ్వమితి లక్షణం ॥

* శ్లో॥ దర్భేణ్వం కన్యకాశీర్షే నిధాయ యుగదక్షిణే । పార్శ్వేద క్షిణరంధ్రేతు అంతర్ధ్యాత్సువర్ణకమ్ ।

న్దక్షిణం బహిర్యుగచ్ఛిద్రం ప్రతిష్ఠాప్య ॥ ఖేనసః ఖేరథః ఖేయుగస్య శచీపతే । అపాలామిన్ద్ర త్రిః పూర్త్వ్యకర సూర్యవర్చసమ్ ॥ శన్తే హిరణ్యమితి సువర్ణం ఛిద్రే నిధాయ ॥ శన్తే హిరణ్యగ్ం శముసన్త్వాపః శన్తే మేధీభవతు శంయుగస్య తృద్మ ॥ శన్త ఆపః శ్శతపవిత్రా భవన్త్వథా పత్యా తన్వగ్ం సగ్ంసృజస్వ ॥ హిరణ్యవర్ణా ఇతి పంచభిః స్సకృత్స్నాపయేత్ ॥ హిరణ్యవర్ణాః శ్శుచయః పావకాః ప్రచక్రముర్హిత్వావద్యమాపః । శతం పవిత్రా వితతా హ్యాసు తాభిష్ట్వా దేవస్సవితా పునాతు ॥ హిరణ్యవర్ణాః శ్శుచయః పావకా యాసుజాతః కశ్యపో యాస్వగ్నిః । యా అగ్నిం గర్భం దధిరే సువర్ణాస్తాస్త ఆపశ్శగ్గ్ స్స్యోనా భవన్తు ॥ యాసాగ్ం రాజా వరుణో యాతి మధ్యే సత్యానృతే అవపశ్యం జనానామ్ । యా అగ్నిం గర్భం దధిరే సువర్ణాస్తాస్త ఆపశ్శగ్గ్ స్స్యోనా భవన్తు ॥ యాసాం దేవా దివి కృణ్వన్తి భక్షం యా అన్తరిక్షే బహుధా నివిష్టాః । యా అగ్నిం గర్భం దధిరే సువర్ణాస్తాస్త ఆపశ్శగ్గ్ స్స్యోనా భవన్తు ॥ శివేన త్వా చక్షుషా పశ్యన్త్వాపశ్శివయా తన్వోపస్పృశన్తు త్వచం తే । ఘృతశ్చుత శ్శుచయో యాః పావకాస్తాస్త ఆపశ్శగ్గ్ స్స్యోనా భవన్తు ।

పరిత్వేత్యహత వాసోభ్యాం వధూమాచ్ఛాద్య ॥ పరిత్వా గిర్వణో గిర ఇమా భవన్తు విశ్వతః । వృద్ధాయు మను వృద్ధయో జుష్టా భవన్తు జుష్టయః ॥ ద్విరాచమ్య ॥ పూర్వోక్త ...... శుభతిథౌ, ఆవయో ర్దంపత్యోః, ఆయురారోగ్య యశో బలాభివృద్ధ్యర్థం, సంపూర్ణవర్షశత పర్యన్తం సుఖేన జీవన సిద్ధ్యర్థం, యోక్త్ర మాఙ్గల్య ధారణం కరిష్యే ॥ తదఙ్గ షోడశోపచార పూజాం కరిష్యే ॥ యోక్త్ర మాఙ్గల్య దేవతాభ్యో నమః ధ్యానావాహనాది షోడశోపచార పూజాం కుర్యాత్ ॥ † ఆశాసానేత్యాసీనాం త్రివృద్దర్భమయేన యోక్త్రేణ పత్నీగ్ం సన్నహ్యతి ॥ ఆశాసానా సౌమనసం ప్రజాగ్ం సౌభాగ్యం తనూమ్ । అగ్నేరనువ్రతా భూత్వా సన్నహ్యే సుకృతాయ కమ్ ॥ ఉత్తరేణ నాభిం నిష్టర్క్యం గ్రన్థిం కృత్వా ప్రదక్షిణం పర్యూహ్య దక్షిణేన నాభి మవస్థాప్య ॥ ధ్రువా ద్యౌ రిత్యాదినా మఙ్గళసూత్రం బ్రాహ్మణై స్స్పర్శయేత్ ॥ ధ్రువా ద్యౌర్ధ్రువా ...... బ్రహ్మణస్పతిః ॥ మాఙ్గల్య తన్తునేతి మఙ్గళసూత్రం కన్యకా కంఠే బధ్నాతి ॥ శ్లో॥ మాఙ్గల్య తన్తునానేన మమజీవన హేతునా । కంఠే బధ్నామి సుభగే త్వం జీవ శరదాం శతమ్ ॥ యోక్త్ర మాఙ్గల్య ధారణ ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు ...... ఫలసిద్ధిరస్తు ॥

---

† శ్లో॥ త్రివృద్దర్భ మితిప్రోక్తం దీర్ఘం ద్వాత్రింశ దఙ్గుళమ్ । చతుర్వింశతి దర్భైశ్చ ఉచ్యతే యోక్త్ర లక్షణమ్ ॥
శ్లో॥ త్రింశద్దర్భైః కృతం యోక్త్రం ద్వాత్రింశ దఙ్గుళాయతమ్ ।
అష్టావింశతి దర్భైర్వా జ్ఞేయం యోక్త్రస్య లక్షణమ్ । ఇత్యేకే ॥

కపిలావాచనాది మఙ్గళాచారప్రాప్తం కుర్యాత్తత్ప్రాయం ప్రయోగః ॥ వరః పయసా వధ్వాంజలా వుపస్తీర్య, ద్విస్తండులానోప్య ద్విరభిఘార యతి, తతో వరాంజలా వప్యేవం కుర్యాదేవం, వధ్వాంజలే రుపరిస్థాప్య, సోదకం కలశమాదాయ, బ్రాహ్మణైస్సహ కపిలాగ్ స్స్మారయతి, దక్షిణాః పాన్తు, బహుదేయం చాస్తు, పుణ్యం, వర్ధతాగ్ం శాన్తిరస్తు । పుష్టిరస్తు, తుష్టిరస్తు, వృద్ధిరస్తు, అవిఘ్నమస్తు, ఆయుష్యమస్తు, ఆరోగ్యమస్తు, స్వస్తిశివం కర్మాస్తు, కర్మ సమృద్ధిరస్తు, దంపత్యోర్జన్మనక్షత్రే సగ్రహే సదైవతే సహాసోమేన క్రియేతాగ్ం శాన్తిరస్తు ॥ ప్రజాపతిస్త్రియా మిత్యాది కామసమృద్ధ్యతా మిత్యన్తం బ్రువన్నంజలా సన్తతముదకధారాగ్ స్స్రావయతి॥ ప్రజాపతి స్స్త్రియాం యశః । ముష్కయోరదధాత్సపమ్ । కామస్య తృప్తి మానన్దమ్ । తస్యాగ్నే భాజయేహమా । మోదః ప్రమోద ఆనన్దః । ముష్కయోర్నిహితస్సపః । సృత్వేవ కామస్య తృప్యాణి ।దక్షిణానాం ప్రతిగ్రహే। మనసశ్చిత్తమాకూతిమ్ । వాచస్సత్య మశీమహి । పశూనాగ్ం రూపమన్నస్య । యశశ్శ్రీశ్శ్రయతాం మయి । యథాహమస్యా అతృపగ్ం స్త్రియైపుమాన్ । యథా స్త్రీ తృప్యతి పుగ్ంసి ప్రియేప్రియా । ఏవంభగస్య తృప్యాణి । యజ్ఞస్య కామ్యః ప్రియః । దదామీ త్యగ్నిర్వదతి । తథేతి వాయురాహ తత్ । హన్తేతి సత్యం చన్ద్రమాః । ఆదిత్య స్సత్యమో మితి । ఆపస్త

త్వస్యై మాథ్ధరం । యశో యజ్ఞస్య దక్షిణామ్ । ప్రజా మే కామ స్సమృధ్యతామ్ ॥ * ఇతివరో వధ్వాశ్శిరసినిక్షిపేత్ ॥ తతోవధూర్వరస్య శిరసి నిక్షిపేత్ ॥ ఏవం ద్వితీయ పర్యాయే, వధూవరయో రంజల్యో రుపస్తీర్యేత్యాది, పశవో మే కామస్సమృధ్యతా మిత్యన్తం బ్రువన్నంజలౌ స స్తత ముదకధారాగ్ం స్రావయతి ॥ ప్రజాపతి స్త్రియాం యశః ... పశవో మే కామ స్సమృధ్యతామ్ ॥ ఇతి, వధూ ర్వరస్య శిరసి నిక్షిపేత్ ॥ తతో వరోవధ్వా శ్శిరసి నిక్షిపేత్ ॥ ఏవం తృతీయ పర్యాయే ॥ వధూవరయో రంజల్యో రుపస్తీర్యేత్యాది యజ్ఞో మే కామ స్సమృధ్యతా మిత్యన్తం బ్రువన్నంజలౌ స స్తత ముదకధారాగ్ం స్రావయతి ॥ ప్రజా పతి స్త్రియాం యశః .... యజ్ఞో మే కామ స్సమృధ్యతామ్ ॥ ఇతి, వరో వధ్వాశ్శిరసి నిక్షిపేత్ । తతోవధూర్వరస్య శిరసినిక్షిపేత్ ॥ చతుర్థపర్యాయేతూష్ణీం। శ్రియోమేకామస్సమృధ్యతామ్॥ ఇతి, వధూ ర్వరస్యశిరసి నిక్షిపేత్ । తతో వరో వధ్వాశ్శిరసి నిక్షిపేత్ ॥ తతో సంసృష్ట తండులేన అన్యోన్యం యుగప దక్షతా రోపణం కుర్యాత్ ॥ తతో వధూవరయో ర్వస్త్రాన్తే హిరణ్య మ స్తర్ధా యాస్నేవి శ్వేభిరితి

* శ్లో॥ వధ్వాశ్చపూర్వం ప్రథమేతృతీయే వరస్యపూర్వం ద్విచతుర్థయోస్తు। అన్యోన్యమేవంహి వరోవధూశ్చ వినిక్షిపేతాం సహసాక్షతాని ॥

సన్నహ్యతి । అగ్నే విశ్వాని సమనీకా ద్వైమూర్ఘావస్త్రం ప్రథమస్మిద్ధ యోనిమ్ । కులాయినం ఘృతవన్తగ్ం సవిత్రే యజ్ఞన్నయ యజమానాయ సాధు । వరఉత్థాయ । అథైనాం దక్షిణే హస్తే నిష్టిగృహీత్వా । పూషాత్వేతో నయత్విత్యగ్ని మభ్యానయ । పూషాత్వేతో నయతు హస్తగృహ్యాశ్వినాత్వా ప్రవహతాగ్ం రథేన । గృహాన్గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాసో వశినీత్వం విదథ మావదాసి ॥ అపరేణాగ్ని ముదగగ్రం కటమాస్తీర్య, తస్మిన్నుపవిశత ఉత్తరో వరః ॥

అథ, వివాహ ప్రధాన హోమః.

ఆచమ్య, పూర్వోక్త... ... ... శుభతిథౌ అనయా నవోఢయా స్సహధానవహ మమాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థకం, వివాహ ప్రధాన హోమాఖ్యం కర్మ కరిష్యే । అగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రప్రయోగ కాలే, వధ్వంజలిం హోమాని ధాన దర్వీం ద్వితీయదర్వీం సహ చాజ్యస్థాల్యా । ప్రోక్షణార్థం పాత్రేణ సహ ప్రణీతా మిధ్మం చ శమ్యా సహ లాజమాత్రాన్ । ఇతి, పాత్రాణ్యాసాదయేత్ । వధూహస్తయో స్సాదన ప్రోక్షణ తపన సంమార్జనానిచ కుర్యాత్ । పవిత్రీకరణాద్యాజ్యభాగాన్తే ॥ వరఉత్థాయ । సోమః ప్రథమ ఇతి, ద్వాభ్యాం ఆసీన